

Képregények a könyvtárban*

Polyák Dávid

Könyvtárosként gondoltunk-e már arra, hogy a képregényeknek lehet-e kiemelt helye és szerepe a közgyűjtemények polcain? Lehetséges-e alternatív megoldásokhoz folyamodni, hogy e gazdag médiumot ne csak a gyermekirodalom egy szűkebb részegységéként szolgáltatassák a könyvtárak? Egyáltalán felmerült-e már a gondolat, hogy a képregények önálló gyűjteményt, vagy akár egy napon önálló szakkönyvtárat képezzenek?

Mint pályakezdő könyvtáros, úgy éreztem, érdemes szakmai szempontból komolyabban foglalkozni a képregényekkel, hiszen napjainkra több korosztályban is jelentősen megnőtt irántuk az érdeklődés, amely meglátásom szerint egy újabb potenciális összekötő szálát jelenthet a társadalom és a könyvtárak folyamatosan épülő kapcsolatában.

Tárgyszavak: képregény, dokumentumgyűjtemény, könyvtár, könyvtári feldolgozás

1. A képregények és a könyvtár viszonya

1.1 A képregények korai fogadtatása és befogadása a könyvtárakban

A képregények történetét illetően a könyvtárak az 1930-as évek táján az egyik legerősebb erőt képviselték a képregények elnyomásában, jelenleg azonban elmondható, hogy aktív, közreműködő szerepet vállalnak a képregénykultúra terjesztésében.

A közönség és a könyvtárak egy időben tartottak attól, hogy ez a típusú dokumentum elvonja a gyermekek figyelmét a valódi könyvek olvasásától, valamint ártalmasnak gondolták a képregényekben megjelenített, sokszor erőszakos tartalmakat. Sőt, a könyvtárak élharcosai voltak a képregények elleni tiltakozásoknak, tekintve, hogy jelentős részben felelősnek érezték magukat a gyermekek olvasási szokásaiért.¹ Nem meglepő a könyvtárak ilyen fellépése, hisz az 1930–1940-es években tapasztalt képregényekkel szembeni

általános ellenszenv a könyvtárak nézeteit is erősen befolyásolta, azonban voltak könyvtárosok és könyvtárak, akik védelmükbe vették a képregényeket.² A veszélyre figyelmeztető írások áradata az atomkor idejében tovább nőtt és jóval nagyobb hatást gyakorolt a felnőtt társadalomra. Könyvtári cikkek jelentek meg a képregények káros hatásaival kapcsolatban, a szülők pedig tiltólistákat készítettek a veszélyesnek ítélt képregényekről.³

Az idő előrehaladtával, illetve a képregényeket érintő cenzurális rendelkezések enyhülésével már több, a témában érintett szakember is felszólalt a képregények érdekében. *Randall W. Scott*, aki a képregények katalogizálásában játszott jelentős szerepet, úgy vélekedett, hogy a kezdeti években tapasztalt tiltakozások háttérében egyrészt a generációs különbségek állhattak, másrészt az a tény, hogy a képregények új médiumnak számítottak akkoriban.⁴

Will Eisner írása (*Comic Books in the Library*) tovább erősítette a képregények pozitív megítélését, főleg a könyvtárosok körében. Írásában a képregények oktatásban való felhasználását javasolta, valamint felhívta a figyelmet arra, hogy a képregényeknek ott lenne a helyük az iskolai könyvtárak polcain.⁵

* A szerzőnek a 35. Országos Tudományos Diákköri Konferencia (OTDK) Pedagógiai, Pszichológiai, Andragógiai és Könyvtartudományi Szekció Könyvtartudományi Alszekciójában az ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézetének hallgatójaként a Kovács Máté Alapítvány által különdíjjal jutalmazott pályamunkája alapján készült. Témavezető: Barátné Hajdu Ágnes

1.2 Egy különleges típus: a graphic novel

A graphic novel tartalmában, esetleg formájában is eltér a hagyományos képregényektől.⁶ Az egyik legfontosabb megkülönböztető jellemző, hogy bár kommunikációs eszközrendszere éppúgy képek sorozatára épül, de általában önálló műként (könyvformában) jelenik meg, hasonlóan egy regényhez, ezért a műfajt gyakran irodalmi médiumként is azonosítják. A graphic novelekről általánosságban elmondható, hogy közelítenek a színvonalas irodalomra jellemző értékek felé, melyekbe beletartozik a kritikus gondolkodásra ösztönzés, vagy az olvasási készségek fejlesztése. A könyvtárak is felfedezték ezeket a pozitív tulajdonságokat, ezért elkezdték beépíteni a graphic noveleket a gyűjtőkörükbe.⁷ Mivel a graphic novelek számos klasszikus műfaj követelményeinek is eleget tesznek, nem lehet besorolni őket egyik alá sem egyértelműen, hanem egyfajta szubzsánerként tartják őket számon.

Még az olykor bennük található erőszakos vagy felnőtt tartalmak ellenére is elmondható, hogy ez a kiadványtípus flexibilis adottságai révén képes bármely korosztályhoz szólani, ezért nemcsak, hogy nem tiltható ki a könyvtárból, hanem gyűjteni is célszerű őket. A mai kiadványok között meg lehet különböztetni fiataloknak és felnőtteknek szóló graphic noveleket.⁸

Egyre több könyvtár élt azzal a módszerrel, hogy graphic novelek segítségével vonzzon be több olvasót, különösen a fiatalabb korosztályt, akik általában pozitívan reagáltak erre a kezdeményezésre. Megállapítható, hogy a populáris kultúra témáinak bevonása graphic novelek segítségével látványosan megnövelte a könyvtárak forgalmát. Felmerült már az az ötlet is, hogy a graphic noveleket ne csupán szolgáltatásak a már befogadni kész olvasóközönség számára, hanem, hogy a könyvtárat még nem használók számára is érdemes népszerűsítésként bevetni ezt a médiumot.⁹

Felismerve a kérdés fontosságát, az American Library Association (ALA) a graphic novelt választotta központi témájául a 2002-es ALA-konferencián, ahol többek között *Neil Gaiman* és *Art Spiegelman* is kifejtették, hogy „a képregények végre tényleges győzelmet arattak annak érdekében, hogy komolyan vegyék őket”.¹⁰

1.2.1 Képregény a közoktatásban

Az iskolai oktatás terén az tapasztalható, hogy az irodalom és a nyelvtanítás terén kezdik szorgalmazni és a tanításba beépíteni a képregények felhasználását.¹¹ A képregényről egyre inkább elterjed az a szemlélet, hogy hatékony eszköz lehet az irodalomoktatásban, és az irodalmi művek megszeretetésében is. Akár a fiatalok körében egyre ritkábbá váló olvasás ellensúlyozásában is szerepük lehet.¹² A képregények használatát az olvasás megszeretetésében ma már több szervezet is támogatja és kutatja (*Kids Love Comics*, *The Reading Teacher Journal*, *The Comic Book Project*). Egyre többen értenek egyet abban, hogy a képregények könnyen olvasható formátuma kezdő lépést jelenthet a komolyabb irodalmak felé is.¹³

A nyelvtanítás terén is vannak pozitív visszajelzések arra vonatkozóan, hogy a második nyelv tanulása során a képregények több lehetőséget is tartogatnak. A nyelvtanuláshoz készült képregények esetében például (és mint a képregényeknél általában) direkt közlés jelenik meg, mely azonnali példákat tud nyújtani az egyes kifejezések megfelelő használatához.¹⁴

1.2.2 Graphic novelek a felsőoktatási és szakkönyvtárakban

A tudományos életben van példa arra, hogy egy szakértő a saját diszciplínáján belül képregényes formában is támogatta kutatásait. *Jay Hosler* például saját graphic noveljeiben a biológiai evolúciót, mint egyéni kutatási területét prezentálja, de fel lehet sorolni további sikeres példákat a politikatudomány (*Joe Sacco: Palestine, Rutu Modan: Exit Wounds*) és történettudomány (*Howard Zinn: A People's History of American Empire*) terén is. A graphic novelek a bennük foglalt tartalmak tudományos, üzleti és művészeti értékeket, filozófiákat és elméleteket is képesek reprezentálni, melyek bizonyíthatják kiérdemelt helyüket a szakkönyvtárak polcain is.¹⁵

1.2.3 A célközönség meghatározása

A graphic novel társadalmi státusza az utóbbi két évtized folyamán jelentős változásokon ment keresztül. A sajátos formátumnak köszönhetően a képregényes kiadványok az érettebb olvasók körében is közkedveltté válhattak,¹⁶ a 2000-es évekre pedig az

új műfaj képes volt bizonyítani alkalmasságát irodalmi értékű történetek megformálására is. A graphic novelek nemcsak felnőtteknek szánt témaköröket, de valós társadalmi problémákat is feldolgoztak. Amint egyre több és több graphic novel jelent meg a képregénypiacon, úgy a hagyományos könyvkiadók is forgalmazni kezdték őket.¹⁷

Egy könyvtári gyűjtemény célszerű felépítéséhez bizonyos fokig a kiadványok tartalmával is meg kell ismerkedni, hogy eldönthetővé váljon, hogy az adott tartalom milyen csoportnak szól inkább, illetve melyik csoport számára lenne értelmezhetőbb.¹⁸ Az új médium népszerűsítésének nehézségei ellenére a könyvtárosi hivatásban mindig adódik lehetőség új ötletek kipróbálására, az olvasóktól érkező visszajelzések pedig hasznosak lehetnek a gyűjtemény építése során. Egy ezzel kapcsolatos tanulmány szerzője kifejtette, hogy azok a könyvtárosok, akiknek mélyebb rálátásuk van a graphic novelekre, hatékonyabban tudják a bennük rejlő értékeket az olvasók felé közvetíteni. A viszonylag még újdonságnak számító médium értékeinek hangsúlyozása jelentős hatással lehet a könyvtár látogatóinak érdeklődésére is.¹⁹

Az egyes célcsoportoknak szánt művek meghatározása során felmerült az a gondolat is, hogy a szóban forgó célközönség számára alkalmas kiadványok kiválasztásában a kiadók segítségét kériék.²⁰ Egy másik probléma annak eldöntése, hogy a kiadvány mely korosztálynak ajánlott. Nehéz például kiválogatni, melyek a fiataloknak és serdülőknek szánt címek.²¹ Egyes szakértők szerint a graphic novelt azért nem lehet egyértelműen az ifjúsági és serdülőknek szánt olvasmányok közé helyezni, mert azok tartalma sok esetben felnőtteknek szánt témákat is érint.²²

Keith DeCandido, a graphic novelek könyvtári elhelyezéséről írt cikkeiben a kiadványtípus legjellemzőbb korosztályának a 20 éven felülieket találta.²³

2 A képregényeket érintő kérdések a könyvtárak gyakorlati életében

2.1 A képregények könyvtári nyilvántartása

A képregények könyvtári gyűjteményben való kezelése még ma is felvet többféle problémát. A felmerült kérdéseket annak tulajdonítják, hogy a képregény több műfaj jellemzőit is hordozza, ezért katalo-

gizálásuk és a tematikákban való elhelyezésük osztályozási és gyakorlati szinten sem bizonyult egyszerű feladatnak. A képregény egy olyan médiumként jelentkezett, amely számos, eddig nem látott feladat megoldását kívánta meg a könyvtáraktól.

A képregény műfaji kevertsége szükségessé tette, hogy az eddigi bevált és gondosan felépített könyvtári rendszerező eljárásokat rugalmasabban kezeljék, némely esetben azok újraszervezését is felvetették, tekintve, hogy az új médiumból álló gyűjtemények immár hosszabb távon és magasabb színvonalat képviselve kapnak helyet a könyvtárak állományában.

2.2 A képregények megjelenése a könyvtári gyűjteményekben

Randall W. Scott, a Michigan State University Library katalógizáló könyvtárosa az 1970-es évektől kezdett el foglalkozni a gondolattal, hogy a könyvtári feldolgozás és tartalomfeltárás jó módszer lehet a képregény műfajának megértéséhez. Négy év alatt 74 000 katalóguscédulát készített képregényekről, és egyre inkább úgy találta, hogy érdemes foglalkozni ezzel a dokumentumtípussal. A képregények katalógizálását mindennapi katalógizálási feladatai mellett végezte, és egy idő után a könyvtárat látogató kutatók, szakemberek is felfedezték a képregényes polcokat, később már cikkek is megjelentek a könyvtár új szekciójáról. El kellett telnie bizonyos időnek ahhoz, hogy a könyvtári vezetés is értékelje az újonnan kialakított gyűjteményt.²⁴ Scott 1990-ben adta ki a *Comics Librarianship, A Handbook* című munkáját, amely a legelső képregényekkel foglalkozó könyvtártudományi szakirodalomként látott napvilágot. Könyvében leírja, hogy milyen tapasztalatokat szerzett a képregények katalógizálása során, hogyan lehet azokat a leghatékonyabban a gyűjtemény részévé tenni, rendszerezni, és hogy milyen teendői vannak az ilyen gyűjtemények könyvtárosainak, hogy munkájuk eredményes legyen.²⁵

2.3 Kiválasztás és beszerzés

Miután a könyvtárak meggyőződtek arról, hogy a képregény műfajának megvan a helye és haszna a könyvtári gyűjteményekben, következő lépésként a képregények gyűjteménybe szervezésére kezdtek összpontosítani, melynek kapcsán már több

szak- és ajánló irodalom is jelent meg az 1990-es évektől kezdve. *Will Eisner (Comics and Sequential Art)* és *Scott McCloud (Understanding Comics)* munkája szintén ösztönzően hatott a könyvtárosokra, abban a tekintetben, hogy hogyan bővítsék ki állományukat képregényes kiadványokkal.²⁶

A szakirodalom első lépésként a legtöbb esetben a képregényekkel – azon belül is a népszerűbbekkel – való megismerkedést javasolta azoknak a könyvtárosoknak, akiknek esetleg még nem volt dolga képregényekkel, mivel a megismerkedési fázis egy új médiummal elengedhetetlen lépés a gyűjtemény szervezése során. Második lépésként szakirodalom szerint érdemes felkeresni a könyvtárhoz közel eső képregény-üzleteket és könyvesboltokat, ahol a piaci forgalomban levő példányok közvetlenül elérhetőek, továbbá érdemes kapcsolatokat is kialakítani az üzletekkel a példányok beszerzése érdekében. A szerzők külön felhívják a figyelmet arra is, hogy a képregények manapság már szinte minden korosztály számára érdekeseek lehetnek, tehát a beszerzés előtt érdemes meghatározni egy célközönséget, és ennek megfelelően választani.²⁷

Más, szintén a beszerzés témájával foglalkozó szakirodalmi források is a helyi képregény-üzletek meglátogatását javasolják, mint első és biztos lépést. A képregény kiadványok beszerzésével kapcsolatosan is kialakultak már bevált módszerek. Könyvtári szervezetek például már éves listákat készítettek könyvtárak és iskolák számára, melyekben a legjobbnak tekintett graphic noveleket sorolták fel, bibliográfiákat készítettek, melyeket évente frissítettek.²⁸ A graphic novelekkel való megismerkedést megkönnyíti az a tény is, hogy manapság már a hagyományos könyvkiadók üzleteiben is megtalálhatók ezek a kiadványok. Viszont a gyűjteményépítés során többen is felhívták a figyelmet arra, hogy valóban használható példányok kerüljenek a könyvtári gyűjteménybe, melyek illeszkednek a gyűjtőkörbe, és amelyek számíthatnak olvasói érdeklődésre.²⁹

2.4 Gyűjteménybe integrálás és elhelyezési problémák

Randall W. Scott munkájáról húsz év távlatában bebizonyosodott, hogy a benne foglalt alap gondolatokat ma is sikerrel alkalmazzák a könyvtárak a képregények gyűjteménybe szervezésekor.³⁰ Írásában több részletre is kitér, például, hogy a képregénye-

ket inkább borítóval kifelé érdemes elhelyezni a polcon, hogy az olvasók biztosan megtalálják, amit keresnek, valamint javasolja írásba foglalni a képregényekre vonatkozó gyűjtőköri szempontokat.³¹

A tapasztalatok szerint a legtöbb olvasó a graphic noveleket különálló műfajnak tekinti, ezért külön gyűjteményként is kezdi el keresni őket.³² A graphic novelek gyűjteménybe szervezése kapcsán felmerült egy fontos kérdés: hol érdemes őket elhelyezni? A megfelelő válaszok megtalálása több tényezőtől is függ. Az elhelyezés során több gyűjteményrész is felmerült már, mint a például a tinédzser szekció, az ifjúsági irodalom, vagy a felnőtt szekció, tehát lényeges megközelítésként jelent meg az ajánlott korosztályok meghatározása. Mindemellet az sem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy ami működőképes egy könyvtárban, nem tud garantáltan az lenni más könyvtárakban is.³³

A kiadványok elhelyezésében további két szempont is felmerült, amely újabb mérlegelést követel: az olvasói igények figyelembevétele mellett érdemes a helyválasztásról az olvasói tapasztalatokról kapott visszajelzések alapján dönteni, míg a gyűjteményszervezés technikai oldala felől a Library of Congress a fő iránymutató. A közkönyvtárak munkatársai részéről érezhetővé váltak az igények arra, hogy ez előbbi irányelvek között rugalmasan történhessen az átjárás.³⁴

A graphic novel egy olyan képregényformátum, amely több kiadási formát és történeti műfajt is átível. Sokan vannak, akik inkább az egy közös helyre sorolásukat látják célravezetőnek, mert így az olvasók könnyebben megtalálják őket és az újdonságokat is célirányosan tudják felkutatni, így elkerülhető, hogy a katalógusban böngészve kelljen rálelniük a gyűjtemények polcain rejtőző példányokra. Tehát ha a képregényeket így, és nem témájuk szerint helyezik el, akkor azzal időt és energiát spórolhatnának az olvasók számára.³⁵ A katalógizáló könyvtárosok ilyen esetben gyakran a meglévő katalógizálási szabályzatokhoz fordulnak támpontként. A graphic novelek a gyűjteményszervezés tekintetében az egyik legnagyobb kihívást jelentik a hagyományos gyűjtemény modellek számára. Az egykor átmenetinek hitt, és mostanra már egyre növekvő jelenlétük a könyvtárakban hosszú távú megoldásokat követel az elhelyezés és a visszakereshetőség tekintetében.³⁶

2.5 A formai feltárás nehézségei

A graphic novelekkel kapcsolatos másik probléma a katalogizálás terén a szerzők és a közreműködők világos szétválasztásában jelentkezett. Ez abból a szempontból is fontos, hogy az olvasók mely azonosító elemek alapján fogják a dokumentumokat keresni.

A rendezési eljárások tekintetében is meg lehet különböztetni többféle irányt. A szerző szerinti rendezés felvetett további nehézségeket a könyvtárosoknak, ugyanis számos sorozatba tartozó graphic novelnek több szerzője és adott esetben több kiadója is lehet. A cím szerinti rendezés során a borítókön szereplő sorozati cím és a főcím különválasztásában jelentkeztek nehézségek, sok esetben felismerésük sem jelent könnyű feladatot. A graphic novelek és képregények borítóinak kialakítása és a kiadási adatok feltüntetése élesen eltér a hagyományos dokumentumokétól. Az egyik legkézenfekvőbb megoldást ezért abban látták, hogy először a sorozati címek alapján történjék a rendezés, majd a sorozatokon belül az önálló kiadványok cím szerinti rendezése. Néhány könyvtárnál bevált módszernek bizonyult a kiadók (DC, Marvel) vagy éppen a főszereplők (X-Men) szerinti csoportosítás.³⁷ A könyvtárosok egy időben monografikus sorozatként is sorolták be a képregényeket. A katalogizálási problémák közé tartoznak olyan tényezők is, mint a többes szerzőség, ahol a rajzolás fázisok alkotóit is egytől egyig feltüntetik.³⁸ Egy másik javaslat a katalogizálásban történő leírás adatainak kibővítésére irányult, miszerint a leírás során külön fel lehetne tüntetni például a kiadásban megváltozott adatokat, ugyanis előfordul, hogy egy-egy sorozatot átvesz egy másik kiadó, hogy az folytatassa annak kiadását.³⁹

2.6 Az osztályozás kérdése

A képregények osztályozása kapcsán is számos kérdés merült már fel, és könyvtári kezelésükben is a legtöbb problémát a katalogizálás területén fedezték fel.⁴⁰ A katalogizálás során felmerült a kérdés, hogy melyik jelzet alá a legérdemesebb a képregényt, mint médiumot besorolni. A Dewey-féle tizedes osztályozás szerint közmegegyezés alapján a 741-es jelzet a legalkalmasabb beosztás, mert például a graphic novel egyrészt fikcionális, másrészt képregény formátumú. Azonban a

non-fiction (vagyis nem narratív) graphic novelekre való tekintettel még itt is találhatóak sarkalatos pontok a besorolásban. A non-fiction graphic noveleket leginkább tartalmuk vagy narratív tulajdonságaik alapján szokták besorolni, mint például a *Persepolis* mint életrajzi művet, vagy a *Maust* mint memoárt.⁴¹ Mindenesetre a graphic novelek besorolásának egyik biztos pontja, hogy a Dewey-féle osztályozás alapján a 741-es jelzethez tartozó, a képregényekkel és a rajzfilmekkel foglalkozó irodalmak közé kerüljenek.⁴²

A katalogizálás gyakorlata könyvtáranként változó, és máig szakmai viták tárgyát képezi az ideális osztályozó rendszer kiválasztása. A különféle gyakorlati megoldások alkalmazása különösen igaz a graphic novelek esetében. Már több katalogizálási kísérlet folytán bebizonyosodott, hogy a graphic novel gyűjteményeket a hagyományos eljárásokkal nem lehet kielégítően osztályozni. A tapasztalatok arra ösztönzik a könyvtárosokat, hogy találjanak az eddigi gyakorlattól eltérő alternatívákat a graphic novel gyűjtemények osztályozásának sikerességéhez. A katalogizálási gyakorlatban eddig a Dewey-féle osztályozáson belül a 741.5-ös jelzetet fogadták el a graphic novelek általános besorolásához. Eleinte úgy gondolták, hogy ez a médium egyértelműen a fikciók közé fog tartozni, akárcsak a képregények, azonban a non-fiction graphic novelek megjelenése hamar megkérdőjelezte a graphic novelek eddigi besorolását. A katalogizálók ebből kifolyólag felvetették, hogy ne válasszák-e külön a non-fiction graphic noveleket a fiction formátumoktól, viszont ennek következtében a besorolásuk alapjait is újra kellene gondolniuk. Maradjon-e a fiction és non-fiction a 741.5-ös jelzet alatt, vagy inkább témakör alapján válasszák szét őket? Az eredmény végül az lett, hogy egy új kategória kidolgozása helyett továbbra is a mostani jelzetszám alatt tartják őket. Azonban számos könyvtár témakör szerint határozta meg graphic novel gyűjteményük példányainak helyét, ami azt eredményezte, hogy a fiction graphic novelek egybe lettek gyűjtve, míg a non-fiction graphic formátumok témaköreik szerint kerültek a könyvtári gyűjtemény más szakcsoportjaiba. Ennek kapcsán viszont az a probléma jelentkezett, hogy az azonos műfajhoz tartozó kiadványokat elválasztották egymástól. Mindezen problémák

áthidalásához egy olyan lehetséges megoldás is felmerült, hogy először formátum, majd témakör szerint történjen a példányok helyének kiválasztása.⁴³ A graphic novelek úgynevezett szubszánerkénti jellemzéséről már esett szó korábban, miszerint a graphic novelek hasonlóságot mutatnak számos történeti és nem-történeti műfajjal is, tehát katalogizálásuk során szükségszerű szem előtt tartani e tulajdonságukat.⁴⁴

2.7 Egyéni kiadványok, avagy sorozatok szerinti rendezés

Tekintve, hogy a graphic novelek formátuma általában a könyvekéhez hasonló, felmerült már ezzel kapcsolatban, hogy ne gyűjtsék-e a képregényeket is sorozatonként egybekötve. Ilyen esetekben még azt is el kell dönteni, hogy a Cutter-szám a szerző vagy a sorozat neve alapján legyen-e kiválasztva. A graphic novelek tehát a megfelelő Cutter-számok kiválasztása tekintetében is kihívást jelentettek a katalogizálóknak. Többek között az is problémát okozott, hogy míg a regényekből kialakított sorozatoknál kiadónként más-más sorozati nevet használnak, addig a graphic noveleknél több kiadó is alkalmazza ugyanazt a sorozati címet, vagy az a jelenség, hogy ha egy új kiadó átveszi egy másik kiadótól a sorozatot, ugyanazon a címen folytatja annak kiadását. Ennek hátterében az a magyarázat állhat, hogy a graphic novel szerzőinek fontosabb, hogy alkotásuk melyik kiadóhoz tartozik, semmint, hogy milyen sorozathoz. A fiataloknak készült sorozatok külön polcon való elhelyezése ma egyfajta trendként jelentkezik a közkönyvtáraknál, azonban a sorozatokat érintő problémák egyik fő okozója a legtöbb esetben az uniformitás hiánya szokott lenni, melynek következtében különféle kivételes eljárások bevezetését kell a könyvtárosoknak alkalmazniuk, és ugyanez érvényesülni látszik a graphic novelek és képregények sorozat szerinti rendezése terén is.⁴⁵

3. Egy újkeletű kutatási terület: a Comic Studies

A képregény kezdetektől fogva nemcsak az átlagolvasók, de a szakemberek és kutatók érdeklődését is felkeltette, főleg azokat, akik a képregény médiumával rokon területeken végeznek kutatásokat, mint például a médiatudomány, filmtudomány, irodalom- és művészettudomány. A képregények-

kel kapcsolatos, kezdetben az említett szakterületekre kivetített vizsgálatok végül odáig vezettek, hogy a képregényt, mint egy új és önálló médiumot kezdték el tanulmányozni, és a médium önállóságával fokozatosan kialakult annak önálló tudományterülete is, melynek tudományosságáról, de főleg önállóságáról is jelenleg még megoszlanak a vélemények. Mindenesetre a képregény számos esetben volt már tudományos vizsgálatok és kutatások tárgya, melynek köszönhetően a képregényről immár jelentős mennyiségű szakirodalom áll rendelkezésre.

3.1 A tudományterület kialakulása

A képregényt több diszciplína is felfedezte már magának, mielőtt létrejött volna egy külön csak rá fókuszáló tudományterület. A korai vizsgálódásokban a kutatók elsősorban a párhuzamokat keresték saját szakterületükkel, és saját meglévő elméleteiket próbálták érvényesíteni a még felfedezetlen új tudományterületre. A képregényt korábban más médiumok, művészetek „esetlen kistestvéreként” is jellemezték már. Habár az akkori kezdetleges vizsgálódások sokat tettek azért, hogy a képregényt ne csak igaztalan állítások övezzék, és hogy azoknak egyedi tulajdonságait felmutassák, az előítéletek légköre még jó ideig így sem tűnt el teljesen. Az irodalomtudomány ugyancsak negatívan vélekedett a képregényekről saját műfajával összehasonlítva, miszerint a képregények a prózai elbeszélések lebutított, mindenki számára értelmezhető változatai. A filmtudomány azonban már viszonylag korán felismerte a képregény műfaji önállóságát és felfedezte párhuzamait a filmművészet technikáival is.

A későbbiekben a képregények tudományos elismerésével párhuzamosan kezdtek megjelenni annak kutatói is. Megjelentek a képregénytörténészek és képregényszakemberek, így folyamatosan kialakult a Comic Studies, mint tudományterület, melyet a művészettörténet, az irodalomtudomány és a filmművészet közös metszeteként is jellemezték már. Az új kutatási terület a legnagyobb képregény-hagyománnyal rendelkező országokban alakult ki először (USA, Franciaország, Japán), de számos más, a tudományos életen kívül megjelent kiadvány is hatással volt a Comic Studies tudományára (*Scott McCloud: A képregény mestersége, A képregény felfedezése, Will Eisner: Comics & Sequential Art*).⁴⁶

Az első tudományos kutatásokat először pedagógusok, pszichológusok és kommunikációs szakemberek végezték el, mikor még a képregényekkel mint társadalmi problémával foglalkoztak.⁴⁷ Európában a 20. század közepén még egészen újszerű tevékenység volt a képregény műfajának vizsgálata, ezzel szemben Amerikában már létrejött egy ezzel kapcsolatos tanulmányanyag a képregények hatásairól a társadalomra. A televízió és filmek után a képregényeknek volt a legnagyobb közönségük Amerikában. A kezdeti időkben az első képregényes felmérések többek közt arra is fényt derítettek, hogy az újságot olvasók közel 70%-ánál a képregények iránti megnövekedett érdeklődés volt tapasztalható, valamint, hogy a hírlapokat sok esetben a képregények miatt vásárolták meg. Ezek az eredmények pedig arra ösztönözték amerikai kutatókat, hogy kiderítsék a képregények hirtelen népszerűségének okait és hatását az amerikaiak gondolkodására.⁴⁸

A Comic Studies tárgykörével kapcsolatban *Randall W. Scott* szakmai véleményét is kikérték egy interjúban. Arra a kérdésre, miszerint mennyiben fogja az európai és ázsiai képregénykultúra befolyásolni az Amerikában kialakult Comic Studies kutatási területét a katalógizálás terén, azt felelte, hogy az európai képregénykultúra már az amerikai előtt virágzásnak indult, és már jóval korábban foglalkozni kezdtek vele tudományos szinten is, még mielőtt Amerikában kialakult volna a Comic Studies. Elmondása szerint ő maga is meglepődött, hogy a képregény kultúrája globálisan mennyivel nagyobb, mint azt korábban gondolta volna, továbbá úgy vette észre, hogy az amerikai képregénykutatók sokáig mindössze a szuperhős képregényekre koncentráltak. *Randall W. Scott* úgy gondolta, hogy a valódi képregénykutatásnak nemzetközi szinten kell történnie, és azt javasolta a kutatók számára, hogy érdemes lenne európai képregényeket is tanulmányozniuk, mert sokuk Amerikára jellemző kulturális vonatkozásokkal is rendelkezik. *Frederick Wertham: Seduction of the Innocent* című munkáját szakirodalmi szempontból abszurdnak találta, de egyetértett vele annyiban, hogy akik érdeklődnek a képregények iránt, ne csak képregényeket olvassanak, és természetesen elkészített róla egy indexet is, mert a tartalomtól eltekintve ez az első szakirodalom, amely a képregényekkel foglalkozik.⁴⁹

3.2 Kutatói szervezetek és publikációk

Az alakulóban lévő tudományterületen belül számos tudományos szintű publikáció foglalkozott már a képregény médiumával. A legkorábbi, képregényekről készült disszertációkat ma meg lehet találni a *comicsreserach.org* weboldalán is, mint például *Florence Heisler* tanulmánya 1944-ből, amelyben a képregények, rádióadások és filmek befolyása alatt lévő gyermekek tanulási teljesítményét mérte fel. Az archívum tartalmaz publikációkat az 1950-es évekből is, köztük talán a leghíresebb, *Frederick Wertham* írása is megtalálható köztük. Az ebben a korszakban készült publikációk legtöbbször a képregények fiatalokúra gyakorolt hatását vette vizsgálat alá. Ugyanakkor a negatív hatásokat kutató publikációk mellett megszólaltak rajzfilmes szakemberek is, akik a képregény rajzfilmes jellegéből kiindulva képesek voltak felállítani egy történelmi előzményt a műfaj számára, de meg lehet említeni azokat a szakértőket és egyben képregényművészeket is, akik pedig a kiadványtípusnak tulajdonosságairól publikáltak szakmunkáikat, például *Will Eisner*, *Scott McCloud*.⁵⁰

A közelmúlt tudományos publikációi közül például az *Oxford Handbook of Comic Studies* új tudományágként képviseli a még alakulóban lévő kutatási területet.⁵¹ Az 1970-es években jelentős mennyiségű, képregényeket tárgyaló tudományos ismeretterjesztő mű készült el. Köztük az egyik legjelentősebb, *Will Eisner* írása (*Comic Books in the Library*), amely tovább erősítette a képregények pozitív megítélését a könyvtárosok körében. Könyvében a képregények oktatásban való felhasználását tárgyalta, valamint felhívta a figyelmet arra, hogy a képregényeknek ott lenne a helyük az iskolai könyvtárak polcain.⁵²

Az önálló képregénykutatás intézményesülését az utóbbi időben egyre több nemzetközi szakfolyóirat megjelenése is alátámasztotta, mint az *International Journal of Comic Art*, az *Image Text*, a *Mechademia*, a *European Comic Art*, a *Manga 10000 Images*, a *Studies in Comics*, a *Journal of Graphic Novels and Comics*, a *Sequential Art Narrative in Education*, vagy a *Scandinavian Journal of Comic Art*.

A világ képregényközpontjain kívül is (angol-amerikai, frankofón, japán hagyományos képregényipari központok) szerveződik jelenleg a képregénykutatás, mint Németország (*Gesellschaft für Comicfor-*

schung), Csehország (*Centrum pro studia komiksu*), vagy Skandinávia (*Fredrik Strömberg: Comic Art Propaganda, A Graphic History*), de Magyarországon is fellelhetők olyan lapok, amelyek ilyen irányú kutatásokkal is foglalkoznak (*Korunk, Szépirodalmi Figyelő*). A Szépirodalmi Figyelő volt például egyik szervezője az első magyar Comics Studies konferenciának tekinthető tudományos tanácskozásnak is, amely 2016-ban zajlott *Tendenciák a kortárs magyar képregényben és képregénykutatásban* címmel.⁵³ A képregénykutatásnak már több konferenciát is rendeztek az utóbbi években (Comic Arts Conference, International Comic Arts Forum), melyeket leginkább a kutatók összefogásából létrejött szervezetek rendeztek meg.⁵⁴

3.3 A diszciplinaritás kérdése

Ha a Comic Studies valóban önálló tudományterületté kezd kifejlődni, akkor felmerül a kérdés, hogy melyik nagyobb tudományterülethez lehetne sorolni? A humántudományokba való beillesztése egyértelmű választásnak tűnik, a kutatások jellegéből kiindulva viszont ezen belül be lehetne sorolni a nyelvészetbe, az irodalom és történelem tudományterületeibe is.⁵⁵ A képregénykutatás terén tapasztalt publikációk látványos megnövekedése arra engedi a kutatókat következtetni, hogy ez a kutatási terület

kezdi egy külön területté, külön diszciplínává kinőni magát, azonban annak konkrét kutatási szegmensei és eljárásai még ma sem teljesen egyértelműek.

A 2013-as International Comic Arts Forum arról érvelt, hogy ez a kutatási terület egy külön humán tudományág, nem pedig egy több kutatási ág közötti terület, ebből kifolyólag diszciplínának nevezték meg. Ugyanakkor felmerült a kérdés, hogy ha ez a kutatási terület valóban egy önálló diszciplína, akkor a tudományoknak ez az új hajtása milyen múltbeli gyökerekkel bír, hová vezethető vissza?⁵⁶ A Comic Studies diszciplinaritását akár a róla folytatott, számos kutató által végzett, immár nemzetközi szintű tevékenység is alá tudja támasztani.

Napjainkra külön vizsgálódási területet képez a képregények tanulmányozási metódusainak feltérképezése is, amibe beletartoznak mindazok a megközelítések, amelyeket immár tudományos szinten is gyakorolnak a képregények kutatói.⁵⁷ A kutatási irányok és kutatók céljainak egybevetésével arra a következtetésre lehet jutni, hogy a kutatások mind egy irányba mutatnak, maguk a kutatási módszerek is hasonlóak. Azonban még a hasonlóságok ellenére is számolni kell a különféle kutatási hátterekkel, tradíciókkal és maguknak a kutatásoknak a céljaival is, mely szempontok viszont szerteágazóvá teszik ezt az új és még fejlődés alatt álló tudományágat.⁵⁸

Irodalom

- DANITÉ, Milda: Graphic Novels: A New Literary Genre in the English-Speaking World. In: *Literatura*, 2009. 51. évf. 4. sz. pp. 101-113. ISSN 0258-0802
- DUNAI Tamás: A képregény, mint médium. In: *Szépirodalmi Figyelő*, 2013. 12. évf. 4. sz. pp. 27-34. ISSN 1585-3829
- GELLÉRT Endre: A képregény története. Budapest, Tömegkommunikációs Kutató Központ. 1975. 158 p.
- MAKSA Gyula: Képregények kultúrák közti áramlatokban. Erdélyi Múzeum Egyesület. 2014. 154 p. ISBN 9786067390780
- PALKOVICS Brigitta Éva: Képtelen Képregénytörténet. In: *Magyar Könyvszemle*, 2018. 134. évf. 4. sz. pp. 444-456. ISSN 0025-0171
- PINKLEY, Janet – CASEY, Kaela: Graphic Novels: A Brief History and Overview for Library Managers. In: *Library Readership and Management*, 2013. 27. évf. 3. sz. pp. 1-8. ISSN 1945-8851 <https://pdfs.semanticscholar.org/pdf> [Utolsó ellenőrzés: 2020.03.23.]
- RAY, Sara Dianne: Developing Comic Book and Graphic Novel Collections in Libraries. Master's Thesis, University of Tennessee, 2010. 239 p. <https://trace.tennessee.edu/cgi/viewcontent.cgi> [Utolsó ellenőrzés: 2020.03.23.]
- RUBOVSZKY Kálmán: A képregény. Budapest, Gondolat Kiadó. 1989. 364 p.
- TIEMENSMA, Leoné: Visual Literacy: to Comics or not to Comics? Promoting Literacy Using Comics. World Library and Information Congress: 75th IFLA General Conference and Council. 2009. <https://www.ifla.org/past-wlic/2009/94-tiemensma-en.pdf> [Utolsó ellenőrzés: 2020.03.23.]
- WEINER, Robert G.: Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives. McFarland, 2010. 288 p. ISBN 9780786443024
- WILKINS, Daniell: Graphic Novels and Comics in Libraries. In: *Indiana Libraries*, 2004. 23. évf. 2. sz. pp. 17-18.
- WOO, Benjamin: What Kind of Studies is Comics Studies, In: Frederick Luis Aldama (szerk.): *The Oxford Handbook of Comic Book Studies*. Oxford, Oxford University Press, 2019. ISBN 9780190917944. DOI [10.1093/oxfordhb/9780190917944.001.0001](https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190917944.001.0001)
- ZSILKA Tibor: A képregény, mint műfaj. In: *Jelkép*, 1986. 7. évf. 2. sz. pp. 83-87. ISSN 0209-584X

Hivatkozások

1. NYBERG, Amy Kiste: How Libraries Learned to Love the Graphic Novel. In: WEINER, Robert G. (szerk.): *Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives*. McFarmland, 2010. 27-28.
2. PALKOVICS Brigitta Éva: Képtelen Képregénytörténet. In: *Magyar Könyvszemle*, 2018. 134. évf. 4. sz. 446.
3. PALKOVICS Brigitta Éva: Képtelen Képregénytörténet. In: *Magyar Könyvszemle*, 2018. 134. évf. 4. sz. 447.
4. PALKOVICS Brigitta Éva: Képtelen Képregénytörténet. In: *Magyar Könyvszemle*, 2018. 134. évf. 4. sz. 445.
5. PALKOVICS Brigitta Éva: Képtelen Képregénytörténet. In: *Magyar Könyvszemle*, 2018. 134. évf. 4. sz. 451.
6. A tanulmány során a képregény és a graphic novel kifejezést felváltva használom. A graphic novel (vagyis a képregényes formátumú könyv) egy kisebb halmazként kezelendő a képregény, mint gyűjtőfogalom nagyobb halmazán belül.
7. PINKLEY, Janet – CASEY, Kaela: *Graphic Novels: A Brief History and Overview for Library Managers*. In: *Library Readership and Management*, 2013. 27. évf. 3. sz. 1.
8. PINKLEY, Janet – CASEY, Kaela: *Graphic Novels: A Brief History and Overview for Library Managers*. In: *Library Readership and Management*, 2013. 27. évf. 3. sz. 4.
9. BOYER, Ruth: *Graphic Novels and the Untapped Audience*. In: WEINER, Robert G. (szerk.): *Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives*. McFarmland, 2010. 141.
10. PALKOVICS Brigitta Éva: Képtelen Képregénytörténet. In: *Magyar Könyvszemle*, 2018. 134. évf. 4. sz. 455.
11. RUBOVSKY Kálmán – A képregény 333.
12. ZSILKA Tibor: A képregény, mint műfaj. In: *Jelkép*, 1986. 7. évf. 2. sz. 85.
13. NYBERG, Amy Kiste: How Libraries Learned to Love the Graphic Novel. In: WEINER, Robert G. (szerk.): *Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives*. McFarmland, 2010. 34.
14. TIEMENSMA, Leoné: *Visual Literacy: to Comics or not to Comics? Promoting Literacy Using Comics*. World Library and Information Congress: 75th IFLA General Conference and Council. 2009. 7-8.
15. PINKLEY, Janet – CASEY, Kaela: *Graphic Novels: A Brief History and Overview for Library Managers*. In: *Library Readership and Management*, 2013. 27. évf. 3. sz. 7-8.
16. DANITÉ, Milda: *Graphic Novels: A New Literary Genre in the English-Speaking World*. In: *Literatura*, 2009. 51. évf. 4. sz. 101.
17. HAMMOND, Heidi K.: *The Development of a School Library Graphic Novel Collection*. In: WEINER, Robert G. (szerk.): *Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives*. McFarmland, 2010. 41-42.
18. HARTMAN, Amy: *Creative Shelving: Placement in Library Collections*. In: WEINER, Robert G. (szerk.): *Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives*. McFarmland, 2010. 55.
19. BOYER, Ruth: *Graphic Novels and the Untapped Audience*. In: WEINER, Robert G. (szerk.): *Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives*. McFarmland, 2010. 143-144.
20. TARULLI, Laurel: *Cataloging and Problems with Dewey: Creativity, Collaboration and Compromise*. In: WEINER, Robert G. (szerk.): *Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives*. McFarmland, 2010. 218.
21. RAY, Sara Dianne: *Developing Comic Book and Graphic Novel Collections in Libraries*. Master's Thesis, University of Tennessee, 2010. 66.
22. BOYER, Ruth: *Graphic Novels and the Untapped Audience*. In: WEINER, Robert G. (szerk.): *Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives*. McFarmland, 2010. 141.
23. RAY, Sara Dianne: *Developing Comic Book and Graphic Novel Collections in Libraries*. Master's Thesis, University of Tennessee, 2010. 30.
24. YANES, Nicholas – WEINER, Robert G.: *Interview with Randall W. Scott*. In: WEINER, Robert G. (szerk.): *Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives*. McFarmland, 2010. 127.
25. PALKOVICS Brigitta Éva: Képtelen Képregénytörténet. In: *Magyar Könyvszemle*, 2018. 134. évf. 4. sz. 454.
26. NYBERG, Amy Kiste: How Libraries Learned to Love the Graphic Novel. In: WEINER, Robert G. (szerk.): *Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives*. McFarmland, 2010. 32.
27. WILKINS, Daniell: *Graphic Novels and Comics in Libraries*. In: *Indiana Libraries*, 2004. 23. évf. 2. sz. 18.
28. NYBERG, Amy Kiste: How Libraries Learned to Love the Graphic Novel. In: WEINER, Robert G. (szerk.): *Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives*. McFarmland, 2010. 35.
29. COLOMB, Liorah Anne: *So Many Options, So Little Money: Building a Selective Collection for the Academic Library*. In: WEINER, Robert G. (szerk.): *Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives*. McFarmland, 2010. 105.
30. YANES, Nicholas – WEINER, Robert G.: *Interview with Randall W. Scott*. In: WEINER, Robert G. (szerk.): *Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives*. McFarmland, 2010. 128.
31. WILKINS, Daniell: *Graphic Novels and Comics in Libraries*. In: *Indiana Libraries*, 2004. 23. évf. 2. sz. 17-18.
32. HARTMAN, Amy: *Creative Shelving: Placement in Library Collections*. In: WEINER, Robert G. (szerk.): *Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives*. McFarmland, 2010. 59.
33. HARTMAN, Amy: *Creative Shelving: Placement in Library Collections*. In: WEINER, Robert G. (szerk.): *Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives*. McFarmland, 2010. 52.
34. HARTMAN, Amy: *Creative Shelving: Placement in Library Collections*. In: WEINER, Robert G. (szerk.): *Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives*. McFarmland, 2010. 55-56.

35. HARTMAN, Amy: Creative Shelving: Placement in Library Collections. In: WEINER, Robert G. (szerk.): Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives. McFarland, 2010. 57.
36. TARULLI, Laurel: Cataloging and Problems with Dewey: Creativity, Collaboration and Compromise. In: WEINER, Robert G. (szerk.): Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives. McFarland, 2010. 213.
37. HARTMAN, Amy: Creative Shelving: Placement in Library Collections. In: WEINER, Robert G. (szerk.): Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives. McFarland, 2010. 59.
38. NYBERG, Amy Kiste: How Libraries Learned to Love the Graphic Novel. In: WEINER, Robert G. (szerk.): Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives. McFarland, 2010. 36.
39. TARULLI, Laurel: Cataloging and Problems with Dewey: Creativity, Collaboration and Compromise. In: WEINER, Robert G. (szerk.): Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives. McFarland, 2010. 218.
40. TARULLI, Laurel: Cataloging and Problems with Dewey: Creativity, Collaboration and Compromise. In: WEINER, Robert G. (szerk.): Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives. McFarland, 2010. 213.
41. HARTMAN, Amy: Creative Shelving: Placement in Library Collections. In: WEINER, Robert G. (szerk.): Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives. McFarland, 2010. 57.
42. NYBERG, Amy Kiste: How Libraries Learned to Love the Graphic Novel. In: WEINER, Robert G. (szerk.): Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives. McFarland, 2010. 36.
43. TARULLI, Laurel: Cataloging and Problems with Dewey: Creativity, Collaboration and Compromise. In: WEINER, Robert G. (szerk.): Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives. McFarland, 2010. 214-215.
44. PINKLEY, Janet – CASEY, Kaela: Graphic Novels: A Brief History and Overview for Library Managers. In: Library Readership and Management, 2013. 27. évf. 3. sz. 4.
45. TARULLI, Laurel: Cataloging and Problems with Dewey: Creativity, Collaboration and Compromise. In: WEINER, Robert G. (szerk.): Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives. McFarland, 2010. 216.
46. DUNAI Tamás: Képregény: kép és regény? In: Studia Litteraria, 2013. 4. évf. 1-2. sz. 110-114.
47. WOO, Benjamin: What Kind of Studies is Comics Studies, In: ALDAMA, Frederick Luis (szerk.): The Oxford Handbook of Comic Book Studies. Oxford, Oxford University Press, 2019. 3.
48. GELLÉRT Endre: A képregény története. Budapest, Tömegkommunikációs Kutató Központ. 1975. 85-86.
49. YANES, Nicholas– WEINER, Robert G.: Interview with Randall W. Scott. In: WEINER, Robert G. (szerk.): Graphic Novels and Comics in Libraries and Archives. McFarland, 2010. 128.
50. WOO, Benjamin: What Kind of Studies is Comics Studies, In: ALDAMA, Frederick Luis (szerk.): The Oxford Handbook of Comic Book Studies. Oxford, Oxford University Press, 2019. 3.
51. WOO, Benjamin: What Kind of Studies is Comics Studies, In: ALDAMA, Frederick Luis (szerk.): The Oxford Handbook of Comic Book Studies. Oxford, Oxford University Press, 2019. 2.
52. PALKOVICS Brigitta Éva: Képtelen Képregénytörténet. In: Magyar Könyvszemle, 2018. 134. évf. 4. sz. 451.
53. MAKSA Gyula: Képregények kultúrák közötti áramlatokban. Erdélyi Múzeum Egyesület. 2014. 83-84.
54. WOO, Benjamin: What Kind of Studies is Comics Studies, In: ALDAMA, Frederick Luis (szerk.): The Oxford Handbook of Comic Book Studies. Oxford, Oxford University Press, 2019. 4.
55. WOO, Benjamin: What Kind of Studies is Comics Studies, In: ALDAMA, Frederick Luis (szerk.): The Oxford Handbook of Comic Book Studies. Oxford, Oxford University Press, 2019. 2.
56. WOO, Benjamin: What Kind of Studies is Comics Studies, In: ALDAMA, Frederick Luis (szerk.): The Oxford Handbook of Comic Book Studies. Oxford, Oxford University Press, 2019. 1.
57. WOO, Benjamin: What Kind of Studies is Comics Studies, In: ALDAMA, Frederick Luis (szerk.): The Oxford Handbook of Comic Book Studies. Oxford, Oxford University Press, 2019. 12.
58. WOO, Benjamin: What Kind of Studies is Comics Studies, In: ALDAMA, Frederick Luis (szerk.): The Oxford Handbook of Comic Book Studies. Oxford, Oxford University Press, 2019. 10.

Beérkezett: 2022. január 5.

Polyák Dávid

ELTE BTK informatikus könyvtáros BA 2021-ben végzett hallgatója,
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar
Könyvtáros, Bod Péter könyvtár.
E-mail: polyakdavid@gmail.com